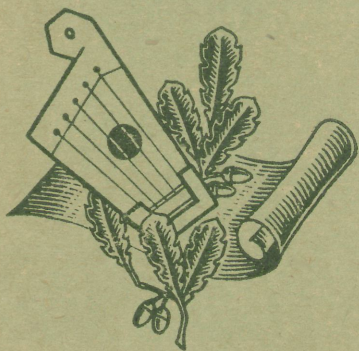

EESTI NSV RAHVALOOMINGU KESKMAJA

KUNSTILISE
ISETEGEVUSE
AGITBRIGAAD

A - 104919

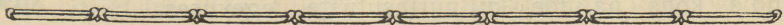
EESTI NSV KULTUURIMINISTEERIUM
KULTUURHARIDUSLIKE ASUTUSTE VALITSUS

EESTI NSV RAHVALOOMINGU KESKMAJA

KUNSTILISE
ISETEGEVUSE
AGITBRIGAAD

TALLINN, 1957

ALPHABET

Nõukogude rahvaste vennalikus peres elab eesti rahvas üle oma loominguliste jõudude õitsengut. Kunst kuulub rahvale — see loosung ühendab meie vabariigi kunstitegelaste ja tuhandete kunstilisest isetegevusest osavõtjate jõupingutusi rahvahulkade kultuuritaseme tõstmisel. Toetudes rahvaloomingu rikkalikele pärimustele, annavad nad oma loomingu paremiku nõukogude rahva hüvanguks.

Nõukogude kunsti edasiviiv jõud, tema tulevik seisab selles, et tal on ammendamatu reserv miljonite kunstilise isetegevuse harrastajate näol. Traditsioonilised kunstilise isetegevuse ülevaatused, mitmesugused konkursid ja noorsoofestivali üritused meie vabariigis näitavad veenvalt nendest osavõtjate kunstimeisterlikkuse kasvu. Meie maal on rahva loominguliste jõudude arenguks loodud soodsad võimalused. Nende päralt on kõik kultuurihooned, -klubid ja rahvamajad, nende tegevuse ja talendi arendamiseks assigneerib riik iga aasta järjest suuremaid summasid.

Uueks ilmekaks tõendiks kunstilise isetegevuse ja selle mitmesuguste žanride arendamisest on otsus, mille hiljuti Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu ja Eesti NSV Kultuuriministeerium võtsid vastu kunstilise isetegevuse agitbrigaadide vabariikliku ülevaatusel läbiviimise kohta.

Kui teiste vennasrahvaste kultuurielus märgitakse kunstilise isetegevuse agitbrigaadide tegevust juba Oktoobrirevolutsiooni päevist, siis meie vabariigis on nende tegevus hoogustunud alles viimastel aastatel. Vaatamata sellele, et agitbrigaadid on meie kunstilise isetegevuse nooremaid harusid, on nad juba võitnud

kindla koha paljude kultuuriasutuste tegevuses. Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu Tartu Kultuurihoone, J. Tombi nimelise Kultuurihoone, Valga, Võru, Rakvere rajooni kultuurimajade, Viljandi rajooni Kõpu rahvamaja, Harju rajooni Vaida rahvamaja jt. agitbrigadide esinemised on alati äratanud pealtvaatajates-kuulajates elavat tähelepanu. See annab tunnistust agitbrigadide suurest mõjust rahvahulkadele ja õiguse liigitada nende esinemisi kommunistliku kasvatustöö vormide hulka.

Tõuke kunstilise isetegevuse agitbrigadide veelgi hoogsamaks tegevuseks andis läbiviidav vabariiklik ülevaatus. Nagu näitavad senised tulemused ülevaatusesse ettevalmistamisel, on see klubitöötajate hulgas esile kutsunud uue loomingulise aktiivsuse: brigadide sisulist tööd püütakse parandada, repertuaari ja žanre laiendada. Kindlasti innustab agitbrigadide ülevaatus arvukate uute brigadide loomist ja selle kunstilise isetegevuse tähtsa tööloigu edasiarendamist kõigis klubilistes asutustes.

Et kaasa aidata klubitöötajatele agitbrigadide töö organiseerimisel, avaldame käesolevas brošüüris mõningaid töökogemusi ja näpunäiteid, mida tuleks arvestada uute brigadide loomisel, repertuaari valikul ja brigadide esinemiseks ettevalmistamisel.

Agitbrigadi üheks põhilisemaks erinevuseks ja iseärasuseks teiste agitatsioonitöö vormidega võrreldes on see, et siin ühendatakse oskuslikult massiline poliittöö kunstiliste žanridega.

Esimeseks selliseks tunnuseks, mis määravad agitbrigadi koha teiste agitatsioonitöö vormide hulgas, on brigadi operatiivsus, võime kiiresti reageerida kõigile elusündmustele ning kriitiliselt ja objektiivselt kajastada seda kunstivormis. Agitbrigadid võtavad oma esinemistes terava vaatluse alla ettevõtte või kolhoosi elus esinevad olulised nähtused, paljastavad ebamajanduslikkust, kahjulikkust ja rööbiti sellega toovad esile progressiivset, edasiviivat. Kuna agitbrigadi repertuaar on enamasti omaloominguline ja üles ehitatud kohaliku materjali alusel, siis annab see brigadi esinemisele erilise jõu. Omaloominguline element agitbrigadide töö organiseerimisel ongi selleks peamiseks teguriks, mis määrab brigadi töö sisu ja vormid.

Mõni sõna agitbrigadide moodustamisest. Siin esineb mitmesuguseid praktiliselt kasutatavaid mooduseid. Paljude kultuuri-, rahvamajade ja klubide töös on välja kujunenud praktika, et agitbrigad moodustatakse olemasolevaist isetegevuse ringidest, kust võetakse vajalik hulk lauljaid, näitlejaid, deklamaato-

reid, tantsijaid, orkestriliikmeid jne. Antakse kas ühele või mitmele brigaadi liikmele juhtnöörid materjali kogumiseks kohapeal, seejärel koostatakse repertuaar, palutakse parteikomiteest lektor ja brigaad saadetakse ettenähtud marsruudile.

Nagu näitavad kultuurimajade tööaruanded põllumajanduslike hoogtööde perioodil, esinevad seesugused brigaadid ühe kuu jooksul 15—20 kolhoosis. Pärast hoogtöid need brigaadid harilikult ei tegutse, nad elustuvad teatud määral jälle — uute tööde perioodil. See on iseendast juba saavutus, et klubilised asutused mõtlevad kibekiirel tööajal energilisemalt kolhoositalurahva kultuurilisele teenindamisele ja nende hulgas agitatsioonitöö tegemisele. Kuid see on asja üks, positiivne külg. Teine külg aga näitab, et agitbrigaadide tegevuse lõpetamisega lõpetavad ka kultuurimajad, -klubid ja rahvamajad agitatsioonilise töö elanikkonna hulgas kohapeal. Loomulikult pidurdab selline juhuslikkus ja kampaanialikkus ka agitbrigaadi loomingulist arengut, ta jääb eemale igapäevasest praktilisest elust.

Kunstilise isetegevuse agitbrigaadide esinemised on töötajate hulgas alati oodatud sündmused. Seepärast ei õigusta selline praktika end millegagi, et agitbrigaadid tegutsevad ainult poliitiliste ja majanduslike kampaaniate läbiviimise ajal. Agitbrigaad on loominguline kollektiiv ja tema töö saab olla ainult siis edukas, kui ta tegutseb pidevalt, aastaringi. Pikemalt selgitamata on mõistetav, millist suurt osa kriitika ja enesekriitika arendamisel võivad ja peavad etendama agitbrigaadid. Ainult pideva aastaringse tööga saavad brigaadid teha õigeid järeldusi elust, suudavad alati kriitiliselt reageerida oma aja äraelanud vanale ning teed näidata kasvavale uuele, eesrindlikule. Brigaadide aastaringne tegevus aitab tõsta ka brigaadi liikmete esinemise meisterlikkust, oskust loovalt läheneda asetleidnud faktidele ja täiustada ning kasutusele võtta uusi huvitavaid töövorme.

Kunstilise isetegevuse agitbrigaadi arvulise koosseisu küsimused on alati huvitanud klubi alal töötajaid. Esitatud on mitmesuguseid seisukohti, kuid ühisel arvamusel ollakse, et edukaks, operatiivseks tööks peab brigaadi koosseis olema võimalikult väikearvuline. Need seisukohad on teatud määral õiged, eriti sel juhul, kui brigaadi ülesandeks on teenindada keskusest kaugel asuvaid kolhoose ja asutusi. Agitbrigaadi arvulise koosseisu kohta ei ole võimalik anda ka käesolevas brošüüris kindlat retsepti. Küsimus brigaadi koosseisust on lahutamatu seotud klubide olemasolevatest loomingulistest jõududest ja kohapealsetest

võimalustest. Tegelikult lahendab žanride erinevus ise brigaadi koosseisu küsimuse. Näiteks moodustati Rakvere rajooni kultuurimaja agitbrigaad 10-liikmelisena, Valga rajooni kultuurimaja agitbrigaad aga 6-liikmeline, kusjuures peeti kinni põhimõttest, et iga brigaadi liige suudaks esineda mitmes žanris ja täidaks mitmeid ülesandeid.

Agitbrigaadide loomisel ja koosseisu valikul tuleb meeles pidada, et kunstilise isetegevuse agitbrigaadi esimeseks ülesandeks on töötajate mobiliseerimine poliitilise agitatsiooni ja kunstivahendite abil konkreetsete ülesannete lahendamisele. Seepärast on eriti oluline, et brigaadi liikmed oleksid valitud poliitiliselt teadlike isetegevuslaste hulgast, kelle kunstilised võimed oleksid ühendatud agitaatoritele vajalike teadmistega. Oleks veider kuulata esinemas agitbrigaadi liiget, kes ise ei tunne partei ja valitsuse tähtsamaid otsuseid, tähtsamaid rahvusvahelisi sündmusi ja nõukogude rahva ees seisvaid aktuaalseid poliitilisi ja majanduslikke ülesandeid.

Silmakirjalikkus on agitbrigaadide tegevuse kõige ohtlikum vaenlane. Kui agitbrigaad on kollektiivne agitaator, kui kõik tema liikmed koos ja eraldi võitlevad partei ja valitsuse poliitika elluviimise eest, kui brigaad on puuduste paljastamise üks vahendeid, siis on loomulik, et brigaadi liikmed ei tohi olla ise nende puuduste kandjaks, mida nad kritiseerivad. Näiteks millist mõju võib avaldada agitbrigaadi liikme esinemine kuulajaile alkoholi kahjulikkusest, kui teda ennast tuntakse suure viinasõbrana? Vastus saab siin olla ainult üks: ta laostab brigaadi autoriteeti ja naeruvääristab küsimuse tähtsust. Teiste sõnadega, brigaadi komplekteerimisel ei saa lähtuda ainult brigaadi liikmete kunstilistest võimetest, vaid tuleb arvestada ka nende moraalseid omadusi.

Kunstilise isetegevuse agitbrigaadi edu sõltub suurel määral sellest, kuidas seal osatakse kohalikust elust võetud fakte loominguks ümber töötada, neid kunstilisse vormi valada ja kõike seda lavaliselt huvitavalt esitada. Kultuurne ja arenenud nõukogude inimene nõuab tõelist kunsti. Teda ei rahulda sisuvaene repertuaar ja esineja madal tase. Seepärast tuleb agitbrigaadi juhil süstemaatiliselt hoolitseda oma brigaadi liikmete kunstilise taseme ja esinemisküpsuse tõstmise eest. Nendes agitbrigaadides, kus brigaadi liikmed on komplekteeritud teiste isetegevusringide liikmete hulgast, on see küsimus sedavõrd lihtsam, et nende kunstiline kasvatus toimub vastavate isetegevusringide proovide

käigus. Mõningal määral keerulisem on aga õppetöö organiseerimine neis agitbrigaadides, mis eksisteerivad iseseisvalt klubiliste asutuste juures. Võttes arvesse, et brigaadi kuuluvad erinevate kunstialade esindajad (lauljad, tantsijad, deklamaatorid, orkestri liikmed jt.), on selge, et agitbrigaadi juht, kes ise on teatud ala spetsialist, ei ole võimeline õppetööd tegema brigaadi kõigi liikmetega. Organisatsiooniliselt on seda küsimust võimalik lahendada koos teiste isetegevusringide juhtidega selliselt, et viimased aitaksid agitbrigaadi liikmeid pidevalt uute palade õppimisel ja esinemiseks ettevalmistamisel. Sel juhul tuleb juua agitbrigaadi ja isetegevusringide töökavade koostamisel ette näha võimalusi, et brigaadi liikmed saaksid osa võtta vastavate ringide proovidest.

Tõhusat abi võivad agitbrigaadidele osutada teatrilastes küsimustes ka kohalike teatrite näitlejad, muusikapalade õppimisel muusikakoolide õppejõud. Kirjanduslikes küsimustes on soovitatav pöörduda kohalike ajalehtede toimetuste töötajate ja kirjandusringide liikmete poole. Kõiki neid jõude tuleb kasutada ja senisest rohkem kaasa tõmmata agitbrigaadide tegevusse.

Agitbrigaadi repertuaar määrab brigaadi löögijõu. Senised kogemused näitavad, et meie agitbrigaadid on lähtunud repertuaari koostamisel neljast põhimõttest. Enamiku agitbrigaadide repertuaar on täielikult omaloominguline. Selline kohalikel oludel baseeruv materjal omab suure löögijõu. Teised kasutavad omaloomingu kõrval ka muid materjale, kuid selliseid, mis aitavad teenindada otseselt brigaadi ees seisvaid eesmärke. Kolmandad kasutavad samuti lisamaterjale, kuid ei koonda nende teravikku enam koha peal esinevate iseloomulike puuduste vastu. Kuigi sellise agitbrigaadi löögijõud on eelmistega võrreldes nõrgem, võib ta siiski teenindada üldisi, kasulikke eesmärke. Lõpuks leidub ka brigaade, kus kohalikku materjali peaaegu üldse ei kasutata. Selline repertuaar võib olla küll ideelis-kunstiliselt kõrgel tasemel, ilma et vastaks agitbrigaadi spetsiifilisele ülesandele.

Kõigi eelpoolmainitud brigaadide tegevuses on elemente, mida kokkuvõetuna võib edukalt tarvitada agitbrigaadi sisuka repertuaari koostamiseks. Kuna agitbrigaadi tegevusprogrammi ja tema repertuaari määravad need ülesanded, mida lahendavad meie inimesed tehastes, kolhoosipõldudel ja masina-traktoriaamades, siis tuleb esimest põhimõtet, kus brigaad koostab oma esinemiskava kohaliku materjali alusel, lugeda kõige õigemaks.

Kuid seejuures ei ole lubamatu kasutada kohaliku materjali kõrval ka kirjanduslikke teoseid, luuletusi ja muusikapalu, mis sügavalt kajastavad nõukogude inimeste elu mitmekesisust. Oskuslikult koostatud repertuaaris need kindlasti aitavad tõsta esinemise kunstilist väärtust. Kuid teoste valik ja sisu ei tohi lahku minna nendest eesmärkidest ja ülesannetest, mida agitbrigaad oma esinemisega taotleb. Repertuaari koostades või esinemiseks valmistudes peab iga agitbrigaad põhjalikult tundma ülesannet, mida tal konkreetsetes kohas ja olukorras tuleb täita, mis on kuulajaile-vaatajaile lähedane, erutav ja sunnib neid kaasa elama ning järeldusi tegema. Kuna agitbrigaadi esinemise programm on põhiliselt omaloominguline, siis tuleb klubitöötajail hoolikalt jälgida, et selle kunstiline tase oleks vajalikul kõrgusel.

Kokkuvõttes: kunstilise isetegevuse agitbrigaadide juhid ja klubitöötajad peavad repertuaari koostamisel arvestama ettekande ideelist ja kunstilist väärtust, selle aktuaalsust, peavad arvestama, et repertuaar vastaks elanikkonna ees seisvatele ülesannetele ning kollektiivi loominguilistele võimetele.

Loomulikult ei saa siin kindlaks määrata ka žanride hulka, mida peaks kasutama üks või teine kunstilise isetegevuse agitbrigaad, seisukohad, mis kehtivad repertuaari kohta, on samad ka žanride valikul. Eriline tähtsus ja löögijõud agitbrigaadide repertuaaris on kohalikel ainetel loodud omaloomingulistel satiiirilistel paladel. Teravmeelsete vestete, kupleede, estraadifõljetonide, sketšide, muusikaliste intermeediumide jne. kaudu saab ilmekalt näidata, et asetleidnud fakt polnud üksikjuhtum, vaid ühiskondlik pahe, et ühe või teise töötaja ebaterve teguviis on kahjulik ka riiklikust ja ühiskondlikust seisukohast.

Eespool toodust ei tule aru saada nii, nagu peaksid kunstilise isetegevuse agitbrigaadide esinemised rajanema ainult puuduste kritiseerimisele. Näha tuleb ka tublide nõukogude inimeste ennastsalgavat tööd tehases, kolhoosis ja masina-traktorijaamas, uue inimese kujundamine peab seisma iga agitbrigaadi esinemises kesksel kohal. Kõrvuti loodrite, praagitootjate ja bürokraatide naeruvääristamisega tuleb agitbrigaadi esinemise kaudu näidata ära ja esile tõsta eesrindlike töötajate saavutusi. Mõju on seda suurem, mida eredamalt me oskame esile tuua eesrindlase kuju. Tähtis etapp agitbrigaadi esinemiseks ettevalmistamisel on töö kohalike materjalide muretsemisel ja sellele kirjanduslik-kunstilise vormi andmisel. Vajaliku materjali saamiseks kasutavad paljud agitbrigaadid sellist meetodit, et saadavad aegsasti

kohale oma «luurajad», kes tutvuvad kohapealse olukorraga, vestlevad ümbruskonna elanikega ning lõpuks kontrollivad veel kord faktide õigsust kohalikus parteiorganisatsioonis. Autoriteetseilt organeilt saadud ja oma silmaga nähtud faktid ei vaja loomulikult järelkontrolli. Teisel juhul on see aga kindlasti vajalik. Kui vajalik materjal on käes, pöörduv brigaadi poolt saadetud inimene tagasi, kogenud klubitöö aktivistid töötavad materjali ümber ning brigaadi liikmed alustavad selle esitamisküpsiks õppimist. Sellise meetodi juures ei tarvitse kahelda materjali operatiivsuses ja päevakohasuses, sest avastatud pahe ei kao ühe päevaga ja alati võib leida ühel või teisel kujul nende pahede edasikandjaid. Kogenud kunstilise isetegevuse agitbrigaadid on väga leidlikud oma töös ja rakendavad järjest uusi vorme ja võtteid, millega ka vastkogutud materjali saab huvitavalt esitada. Näiteks jõudnud esinemiskohta ja avastanud seal uusi olulisi fakte, mille kunstiliseks ümbertöötamiseks ei jätku enam aega, kasutavad nad tõepäraselt järgmist võtet, et «... näete, just praegu saime kirja, mille keegi palus avaldada...» Siin tuuakse esile inimeste nimed ja nende teod. Sageli kasutatakse ka moodust, kus tekst on juba varem ette valmistatud ja kohapealt täiendatakse ainult vastavate nimedega.

Huvitava satiirilise «kiituskirja» leiutas ühe Leningradi tehase agitbrigaad, kes väljamõeldud organisatsioonide nimel «autasustab» kolhoosnikuid, kes kõrvale hoidsid tööst oma kolhoosis, mille šefiks oli tehas. Üks agitbrigaadi liige, kellele ülesandeks on «kiituskirja» ettelugmine, teatab, et «... Kiituskirjaga autasustatakse Maria K-d kõrgete näitajate saavutamise eest juurviljaaianuduse alal. Teie, sm. Maria K., töötasite visalt, selga sirutamata ja teiste kolhoosnikute hurjutustele tähelepanu pööramata, ööd ja päevad... oma aiamaal. Ainult päike on tunnistajaks teie varajasele tööleminekule... oma aeda. Ja kui teid paluti kolhoositöödele tulla, siis te vabandasite õigustatult, et teie nõrk keha, kus peituvad sajad haigused, ei ole suuteline tegema kolhoosi rasket tööd ja saab terveks ainult... oma aias.»

Suurt edu oma lühikese tegevusaja kestel on saavutanud Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu Tartu Kultuurihoone kunstilise isetegevuse agitbrigaad «Herilane». Sellest, kuidas toimus agitbrigaadi loomine, laseme jutustada kultuurihoone direktoril sm. F. Suurel endal.

«Mõte luua kultuurihoones kunstilise isetegevuse agitbrigaad,» räägib sm. F. Suur «tekkis 1956. aasta veebruaris, kui

küllastasin Moskvas ametiühingute kunstilise isetegevuse üleliidulist ülevaastust, kus teiste isetegevusharude kõrval esinesid ka kunstilise isetegevuse agitbrigaadid. Eriti sügava mulje jättis «Mosprojekti» kunstilise agitbrigadi esinemine, kelle kava oli koostatud originaalselt ja väga tabavalt. Kõik etteasted olid kunstiliselt kõrgel tasemel.

Tagasisõidul Moskvast keerlesid mõtted kogu aeg peas, et sellise brigadi võime ka meie oma kultuurihoones organiseerida. Sobivatest esinejatest puudust ei ole. Kust aga saada vastavat repertuaari ja kuidas üles ehitada kava nii, et see oleks tabav ja täidaks oma otstarbe? Lehitsedes ajalehte «Sirp ja Vasar», langes pilk viimasel leheküljel raadio saatekavale, ja vastus küsimusele, kuidas üles ehitada kava, oligi käes. Koostame kava nii, nagu seda teeb raadio, selliselt on hea võimalus kõiki etteasteid omavahel siduda ja muuta kava terviklikuks.»

Jõudnud tagasi töökohale, jutustas sm. F. Suur oma muljetest kultuurihoone kunstilise juhile, näiteringi ja estraadiorkestri juhtidele. Agitbrigadi moodustamise mõte meeldis kõigile, ja ka ettepanekuga, koostada esinemiskava raadio saatekava eeskujul, olid kõik nõus. Kuna brigad peab olema operatiivne ning võimeline esinema igasugustes tingimustes, otsustati brigadi koosseisu valida kõige andekamad isetegevuslased.

Arvestades asjaolu, et agitbrigadi repertuaar peab olema üles ehitatud kohalikele konkreetsetele faktidele, pöördusid kultuurihoone töötajad palvega kohaliku ajalehe «Edasi» toimetuse poole, et ta aitaks neid faktide kogumisel ning kava koostamisel. Toimetuse töötajatele meeldis kultuurihoone algatus ja ettepanekuga oldi igati nõus. Samal ajal hakkasid ka kultuurihoone töötajad ja aktivistid ise igapäevastesse nähtustesse tähelepanelikumalt suhtuma.

Kui materjali oli juba küllaldaselt, viidi läbi lühike nõupidamine, kuhu olid kutsutud ka ajalehe toimetuse töötajad ja kultuurihoone aktivistid. Nõupidamisel arutati ühiselt läbi faktid ja jaotati aktivistide vahel ülesanded, kes millise fakti kohta repertuaari kirjutab, kes monoloogi, dialoogi, intermeediumi, vemmälvärsi, lauluteksti jne. Ühele nõupidamisest osavõtjale tehti ülesandeks sobivate viiside leidmine ja uute originaalsete laulude loomine. Erilist tähelepanu juhtisid nõupidamisest osavõtjad rahvalike ja üldtuntud lauluviiside valikule. Pärast seda, kui kava koostamisel oli mitmel korral omavahel konsulteeritud ja parandusi tehtud, algasid proovid. Osalisteks valiti paremad

isetegevuslased näiteringist, estraadiorkestrist ja vokaalsolistide hulgast. Brigaadi koosseisu moodustas seitse inimest ja instrumentaalkvintett. Brigaadi nimeks otsustati panna «Herilane».

Herilase nime valik kultuurihoone agitbrigaadile polnud juhuslik. Sama nime kannavad ka kohaliku ajalehe «Edasi» satiirilehekülj ja kohviku «Säde» vaateaknal kaks korda kuus ilmuv komsomolipatrulli satiirileht. Tihe omavaheline koostöö on muutnud «Herilase» satiirinõela väga teravaks. Kord torkab see kultuurihoone lavalt, kord vaateaknalt või ajaleheküljelt. See ettenägelikkus, ühendada linna puuduste vastu võitlemise avalikud satiirivahendid ühise nimetuse alla, on teinud «Herilase» Tartu elanike hulgas väga populaarseks.

Ametiühingute Nõukogu Tartu Kultuurihoone kunstilise isetegevuse agitbrigaadi «Herilane» esimeseks avalikuks esinemiskava pealkirjaks oli «Herilane mikrofonis ees».

Eeskava käik kulgeb siin analoogiliselt raadio saatekavale. Kava juhib diktoriga. Eeskava ise aga koosneb saadetest: «Saade lastevanematele», «Kuidas projekteerida ehitusi ökonoomsemalt, liialdusteta», «Soovikontsert», «Julgete mõtete maailm», «Ooperimuusikast», «Kirjandussaade», «Saade koduperenaistele», «Õpime seltskondlikke mängu ja laule», «Põllumajandussaade» jne.

Osa tegevust toimub stuudio ruumides ega ole määratud eetrisse, sel juhul on mikrofon välja lülitatud, kuid publikule on kogu tegevus nähtav ja kuuldav.

Eesriide avanedes näevad pealtvaatajad enda ees lavalt «tõelist» raadiostuudio ruumi. Lava keskel on laud diktoriga. Laual mikrofon, telefon, seinal plakat «vaikust» ja punased-rohelised lambid. Lava kõrvale saali on asetatud valjuhääldajad. Diktoriga laual on lülituskilp tulede ja mikrofonis sisse- ja väljalülitamiseks, vastavalt tekstile, mis on mõeldud saatmiseks eetrisse.

*

*

*

Eeskava algab. Diktori laua ümber on kogunenud stuudio töötajad. Diktor jaotab neile ülesandeid järgmise päeva saatekava päevauudiste materjalide hankimiseks. Publikule tutvustatakse linna tööeesrindlasi, kes on silma paistnud oma töösaavutustega ja ratsionaliseerimisega.

DIKTOR: ... Sina, Liidi, mine Jahu- ja Leivakombinaati ja võta intervjuu sm. Pluumilt, kes on selle käitise eesrindlane.

LIIDI: Ah see, kes täidab oma päevaülesandeid 200%.

DIKTOR: ... Sina, Luule, mine Tartu Remonditehasesse ja intervjuueeri treial-ratsionaliseerijat sm. Parkseppa, kes valmistab elektrijõul töötava pressi, mis tõstab tööviljakust kaks korda jne.

Saates lastevanematele naeratakse välja kodanik Hämarikku, kelle poeg Volli hakkas koolis vastu õpetajale ja selle asemel, et oma poega parandada, hakkas isa teda veel õigustama ning õpetajat süüdistama.

Ooperimuusika saates esitasid L. Pütsepp ja K. Tuberik dueti «ooperist» «Armastus elamispinnata».

Saate eesmärgiks oli välja naerda linna neid ehitusorganisatsioone, kes ignoreerivad elanikkonna nõudeid ja ehitavad aeglaselt ning madalakvaliteediliselt.

Orkestri avamäng...

JÜRI: Tere Mari.

MARI: Tere Jüri (alustab laulu, viisil «Süda tuksub...»).

Küll on tore, et sa tulid!

Kus nii kaua sa küll olid?

Kas said lõpuks orderi,

et saaks endil korteri.

Kui meil omal korter oleks,

siis ma sulle kohe tuleks.

Kannatada ma ei taha,

jätan sinu parem maha.

JÜRI (viisil «Kallis Mari»):

Kallis Mari, kaugel elad,

ei me saa veel orderit.

Trusti mehed ehitavad,

eluaeg me korterit.

Kallis Mari, kannata,
küll ta ükskord valmis saab.

Kallis Mari, otsas fondid,
müürid vaevalt püsti said,
kui neid müüre alt remondid,
praod on ülal sedamaid.

Kallis Mari, kannata,
küll tast ükskord asi saab.

Kallis Mari, küll nad teevad,
meistritel ju töö on hoos,
käsib üks, siis teine keelab,
keelab see, siis käsib too.

Kallis Mari, kannata,
küll neist ükskord jagu saab.

Töölised siit läksid ammu,
neil on mujal marjamaad —
valvur vaid objektil tammub,
kuni pensioni saab.

Kallis Mari, kannata,
küllap ükskord asja saab.

MARI (viisil «Süda tuksub...»):

Et meil endil pole tuba,
siis ma parem lähen juba
teise linna elama.
Sinu siia jätan ma.

Kui siis viimaks trusti mehed,
sulle maja ehitavad,
oh, kui rõõmus ma siis olen,
sinu juurde kohe tulen.

Kuna kevadel Tartus puudusid müügil meeste suuremanumb-
rilised kingad, siis Jüri laulab:

JÜRI (viisil «Kui sa tuled, too mul lilli...»):

Kui sa tuled, too mul kingi,
meeste kingi suuremaid,
muidu sokkides käin ringi,
ühte paari vajan vaid.

Tartus on neid harva leida,
kehvad on ses suhtes lood,
kuid ma siiski meelt ei heida,
et kui tuled, kingad tood.

Suve algul venis Tartus üle jõe uue silla ehitamine Emajõe sauna kohal. Vana sild lagunes ära ja rahvas pidi kaua aega seisma jõe kallastel, ootama paadiga ülesõitu või kasutama ainukest liiklemiseks avatud silda Turuhoone läheduses.

«Raadistuudiosse» siseneb stuudio töötaja Johannes ja haarab klaveri alt portfelli ja saunaviha. Teised stuudio töötajad alustavad laulu (viisil «Lahkumislaul» kinofilmist «Waterloo sild»).

KÕIK: Johannes, kuhu tõttad sa,
käes viht ja pesupaun?
Just siin, kus jõgi looklemas
on teisel kaldal saun.

JOHANNES: Pean Ropka kanti vehkima,
seal ainus sild on jõel,
kuid seegi hakkab pehkima,
ning auklik on kui sõel.

On saunapäev, mis parata,
käi ümber linna ringi,
sest üle jõe karata,
ei jaksa ükski hing.

Seepärast pauna, vihaga,
kui käes on saunajärg,
ma tallan püha vihaga,
jõe äärt, et nahk on märg.

Teed algan siis, kui tõuseb kuu
saan koju, — kumab koit,
on tallad läbi kulunud,
praeahjus jahtund toit.

Maad mõõtes nõnda pikki kaid,
ma lõõtsutav ja õel,
siin siunan sillategijaid,
me väiksel Emajõel.

JOHANNES (lahkub lavalt käes portfelli ja viht).

* *
*

Seejärel algab raadiosaade «Koduperenaistele».

DIKTOR: Nüüd alustame esimest loengut pikemast loengusarjast «Kuidas valmistada maitstvat ja tervislikku toitu». Partei XX kongressil pöörati suurt tähelepanu ühiskondlikule toitlustamisele. Aga ega koduperenaised pole veel kõik täielikult üle läinud sööklatoitudele. Käesoleva loengusarja peamiseks ülesandeks ongi anda perenaistele juhendeid selle kohta, kuidas kodustes tingimustes vähema jõu ja ajakuluga valmistada perele maitstvat ja tervislikku toitu.

LEKTOR: Aja kokkuhoiu mõttes ma ei hakka valgustama tootumuse ajaloolist osa eelajaloolisel, vana- ja keskajal ning teistel ajaloolistel etappidel. Juhin ainult tähelepanu sellele, et paradiisiaias juba Aadam ja Eeva värsket puuvilja tundsid, et Kaini ja Aabeli lõunalaua menüüs oli läätselem. Kuid nüüd lähen otseselt üle meie tänasele loengule, milles käsitlen värsket kalast valmistatavaid roogasid. Kuna Tartu Turuhoones on olemas vastavad vormid eluskala jaoks, Riia tänava kalakaupluses külmutuskapp, siis kala värskena säilitamine ei tohiks varustusorganitele Tartus mingeid raskusi valmistada.

DIKTOR (noogutab pead, lausub mõttlikult): säilitamine, jaa ...

LEKTOR: Alustame angerjaga. Angerjas suitsutatult või praetud kujul ...

DIKTOR (raputab pead, vehib kätega, andes märku, et sellest mitte rääkida, kuna angerjaid müügil pole).

LEKTOR: Ah jah, kuna angerjaid müügil pole, siis asendada, asendada ... (diktor näitab käega konservikarbile «Peipsi tint».) ... näiteks Peipsi tindi konserviga. Võtame siis praetud haugi. (Märguanne kõrvalt.) Kuna müügil värske kalana ei ole, asendame konserviga «Peipsi tint». Koha. Kohast saab valmistada suurepäraseid ...

DIKTOR: Ei saa.

LEKTOR: Ei saa? Miks? Ei ole. Noh, asendame siis konserveeritud Peipsi tindiga, Supp ahvenast ... Kuna värskel kujul ei ole, siis asendame Peipsi tindiga. Latikas ... (lööb käega.) Kahjuks jällegi pole ... (tasakesi.) Noh, mida siis on? (Diktor sosistab midagi kõrva.)

LEKTOR: Et tartlastel värske kala maitse sootuks ei unneks, on müügile lastud värsked lutsu pead. Kuidas aga lutsu peadest ja konserveeritud Peipsi tindist valmistada mitmekesiseid ja maitsvaid kalaroo gasid, seda mina kahjuks ei tea, kuna selleks puudub vastav spetsiaalne kirjandus. Aga järgmiseks loenguks palume mikrofoni ette Sisevete Riikliku Kalatööstuse Trusti peainseneri sm. Titova, kes annaks meile selle kohta täpse informatsiooni. Täna seks ma siis lõpetan.

DIKTOR: Perenaised, palun kirjutage meile, mida arvate meie tänasest loengust ja mida soovite kuulda edaspidistes saadetes.

* *

*

DIKTOR: Tähelepanu, raadiokuulajad! Algame uut saadet «Õpime seltskondlikke mänge ja laule». Algame. Tartu Linna Naha- ja Jalatsikombinaadi töötajad. Rivistuge. (Studio töötajad rivistuvad ja alustavad laulu viisil «Kus sa käisid, sokukene?».)

Kus sa käisid, kus sa käisid, sõbrakene?

Poes käisin, poes käisin, neukene.

Mida otsid, mida otsid, sõbrakene?

Meestekingi, meestekingi, neukene.

Miks neid pole, miks neid pole,
sõbrakene?

Plaani ei täida, plaani ei täida

Nahakombinaat.

DIKTOR: Soo. Aitab. Nüüd, palun, võtke üksteise käest kinni ja moodustage ring. Asutuse direktor kutsume ringi keskele. Alustame liikumisega paremale ja laulame. (Viisil «Kes, aias...»)

Kes süüdi, kes süüdi?

Direktor on seal süüdi.

Mis nimi, mis nimi?

Rosenthal ta nimi.

DIKTOR: Nüüd palume sama tegevust korrata Tartu Linna Tööstuskombinaadi töötajail. Alustame... (Viisil «Stenka Rasin».)

Tööstuskombinaat ei täitnud plaani

kuni poole maikuuni,

jättis palju tegemata,

kaubad meile andmata.

DIKTOR: Võtke kätest kinni. Direktor ringi keskele ja laulame...

Kes süüdi, kes süüdi?

Direktor jälle süüdi.

Mis nimi, mis nimi?

Pukkar tema nimi.

DIKTOR: Ja nüüd ringmäng Tartu Kaubastu töötajaile, kes senini limonaadi väljaveo plaanist on täitnud ainult 50 protsenti. (Viisil «Stenka Rasin».)

Kaubastu ei tunne muret,
kui sa janu kätte sured,
ei ta täida veoplaani,
ei too poodi limonaadi.

DIKTOR: Võtame ringi keskele Tartu Kaubastu direktori ja paremale liikudes laulame

Kes süüdi, kes süüdi?
Direktor selles süüdi.
Mis nimi, mis nimi?
Vask on tema nimi.

* *

*

DIKTOR: Ja nüüd neile Tartu kodanikele, kes vaatasid näitusele artelli «Sangar» laiatarbekaupu. (Viisil «Elas kord üks mölder-mats».)

Kui sa näitusele läed,
tsimmai ruudi ralla,
kauneid vildist tuhvleid näed,
tsimmai ruudi ralla.

Ai tsimmai, tsimmai, uh-haa-haa,
ai tsimmai ruudi ralla.

Artell «Sangar» neid on teinud,
tsimmai ruudi ralla,
keegi müügil pole näinud,
tsimmai ruudi ralla,

Ai tsimmai, tsimmai, uh-haa-haa,
ai tsimmai ruudi ralla.

DIKTOR: Võtke artelli esimees ringi keskele ja laulgem...

Kes süüdi, kes süüdi?
Esimees on süüdi.
Mis nimi, mis nimi?
Riidmaa tema nimi.

*

*

*

DIKTOR: Kuna Tartu Kammivabrik pidevalt täidab plaani ja järjekindlalt hoiab oma käes rändpunalippu, siis õpetame Tartu Kammivabriku töötajatele uue ringmängu. Võtame ringi, käest kinni... algame... (Viisil «Siidilipp ja hõbepurjed».)

Siidilipp ja kuldsed tudid,
kammivabrik endal sai,
siidilipp ja kuldsed tudid
tubli töö neil selle tõi.

DIKTOR: Võtke Kammivabriku direktor sm. Kangro ringi keskele ja laulgem.

Hopsassaa, trallalaa,
mis meil viga töötada,
preemiaid nüüd jagada,
au ja kuulsust koguda.

DIKTOR: Sellega lõpetame saate «Õpime seltskondlikke mänge ja laule».

* *
*

DIKTOR: Tähelepanu! Algab meie tänane põllumajandus-
saade. Saalis kuulete sm. Tuberiku ettekandes,
kuidas Tammsaare-nimelise kolhoosi esimees Uiga
ja Molotovi-nimelise kolhoosi esimees Kask on
senini organiseerinud sõnnikuvedu. (Laul viisil
Ü. Raudmäe «Heinaveol».)

Paistab aknast kadakaid,
sekka männitutte,
kriidijupiga ma vean
tahvli peale jutte.

Selgitan ja õpetan,
põllurammu kiidan,
nõnda rahval asjata
kallist aega viidan.

Ikka räägin sõnnikust,
ei mul ole ruttu, —
päevast päeva veeretan
sedasama juttu.

Krapsti olen puldist maas,
võtteid demonstreerin,
näitan, kuidas hanguga
väetist vinnab keegi.

Paistab aknast kadakaid,
sekka männitutte,
kriidijupiga ma vean
tahvli peale jutte.

Selgitan ja õpetan,
praktiliselt näitan,
kuidas toota sõnnikut,
kuidas plaani täita.

Nahk on soe, kuid mis see loeb,
löön veel hõlmad valla,
astun tähtsa ilmega
kõnetoolist alla.

Kõik on minust tüdinud,
kevad käes on ammu,
aga väljal pole veel
koormat põllurammu.

DIKTOR: Ptruu... Aitab. Aga nüüd soovitame neil tegeli-
kult asuda sõnnikuveole.

* * *

(Lavale tulevad orkestriliikmed. Mikrofon on suletud.)

DIKTOR: Aga poisid! Miks te hiljaks jäite?

ESIMENE: Me olime sabas.

DIKTOR: Sabas? Millises?

TEINE: Tartusse tuli kaabusid . . .

KOLMAS: Tervelt 15 tükki linna peale.

DIKTOR: Saite?

ESIMENE: Ei.

DIKTOR: Pole viga. Varsti on suvi ja saate läbi ka kaabuta. (Lülitab valguse ja mikrofoni.) Viie minuti pärast kuulete vestlust «Kuidas projekteerida ehitusi ökonoomsemalt ja liialdusteta». Vaheajal kuulete laulu «Mutionu», esitab Luule Pütsepp. (Viisil «Elas metsas mutionu».)

Töötab Kaubastus mu onu,

keset müüjaid noori, vanu.

Ühes tööstuskauba poes

on tal nahakene soe.

Tuttavad ja sugulased

tagauksest sisse laseb.

Kõik, mis süda ihkab, talt

saavad nemad leti alt.

.
.
.

Kui laul lõpeb, lülitab diktor rohelise tule ja mikrofoni välja.

* *
*

Arhitekt (siseneb, kaenlas suur paberirull).

DIKTOR: Ah, et oletegi kohal. Meil on veel natuke aega.

Kas te midagi kaasa ka tööte?

ARHITEKT (uhkelt): Jaa. Mul on kaasas minu uus projekt.

DIKTOR: Ahaa. Kas võiks näha?
ARHITEKT: Palun.
DIKTOR: Aga kulla arhitekt. Sel majal ju pole ust.
ARHITEKT: Ust... ust... Minu teada pidi olema?
DIKTOR: Aga võib-olla teisel pool küljel (pööravad projekti ringi).
ARHITEKT: Küllap ta on hoovi peal.
Diktor ja arhitekt (laulavad orkestri saatel).

ARHITEKT: Vaat, kus ehitasin maja,
taade-riide-raa!
Selliseid on palju vaja,
taade-riide-raa!
Fassaadil kaunid sambad, postid,
taade-riide-raa!
Kõikjal kenad kujud, büstid,
taade-riide-raa!

DIKTOR: Majas palju trepikäike,
taade-riide-raa!
Selle eest aga köök on väike,
taade-riide-raa!
Aga, mis on päris kole,
taade-riide-raa!
Majal üldse sahvrit pole,
taade-riide-raa!

ARHITEKT:

DIKTOR:

* *
*

DIKTOR: Tartu Kultuurihoone raadiokeskus pidi organiseerima Tartus elunevaile kolhooside esimeestele, masina-traktorijaamade töötajatele ja põllumajanduse spetsialistidele nõupidamise, mille eesmärgiks oli arutada läbi linnas elamise eelised ja raskused seoses iga päev kolhoosis tööl käimisega. Nõupidamisest oli palutud

osa võima (loetletud nimeliselt põlumajanduse alal töötajad), kes kõik elavad Tartus. Kuna halbade ilmas-
tikuolude tõttu ei olnud neil võimalik kohale ilmuda,
siis jääb tänane nõupidamine ära, selleasemel kuulete
nimetatud kolhooside kolhoosnikute soovil raadio-
keskuse segakoori ettekandel laulu «Jõua ju kaugelta».

Jõua ju kaugelta,
Tartu linna keskelta,
meie juurde elama,
muret, rõõmu jagama.

.
.
.

* *
*

Lõpplaulu esitavad kooris kõik brigaadi liikmed instrumen-
taalkvinteti saatel.

Küllap mõtlete nüüd Tartust,
et meil kõikjal on vaid vead,
kuid ei maksa tunda kartust,
halvast rohkem on meil head.

.
.
.

* *
*

Kogu kava kestis nelikümmend viis minutit. Vaatamata sel-
lele, et siin ei ole edasi antud kogu brigaadi esinemise pro-
grammi, annab see siiski põgusa ülevaate, millist repertuaari ja
žanre kasutas Tartu Kultuurihoone kunstilise isetegevuse agit-
brigaad «Herilane» oma esinemisel. Sellest, kui suurt kasvatus-

likku mõju avaldab kohalike materjalide oskuslik kasutamine, räägib asjaolu, et hulk Tartu kodanikke, kes jälgisid agitbrigaadi esinemist, on nüüd «Herilase» aktiivsed kaastöölised, informeerivad teda pidevalt siin-seal esinevatest puudustest ja väärnähtustest.

Kunstilise isetegevuse agitbrigaad on loominguuline kollektiiv. Siin ei saa ette kirjutada laulutekste või intermeediume kohalikel ainetel. Kõik oleneb kollektiivi liikmete armastusest oma töö vastu, nende loominguolistest võimetest ja inspiratsioonist, oskusest kasutada vanasõnu, mõistatusi või populaarseid, uute ja tabavate sõnadega meloodiaid.

Agitbrigaadi repertuaari või žanride ulatus on väga avar. Kinotehnika võimaluste kasutamisest agitbrigaadi esinemistel on harva räägitud. Ometi aitab juba diafilmi aparaat küsimust lahendada. Seda näitab ka Võru rajooni kultuurimaja agitbrigaadi esinemine, kes valmistas huvitava kinožurnaali teemal «Kus käisime, mida nägime?» Tabavate karikatuuride ja sõbralike šaržidega valgusleht aitas kaasa kava sisukusele.

Rõõmustavalt on agitbrigaadid oma loominguolises töös rohkem kasutama hakanud populaarseid meloodiaid satiiriliste värside viisistamisel. Seda võis tähele panna Tartu Kulturihoone agitbrigaadi kavas kui ka teiste agitbrigaadide esinemistel.

* * *

Huvitava satiirilise põimiku populaarsetest meloodiatest koostasid Kuibõševi Kuullaagritehase agitbrigaadi liikmed. Nende esinemine algas sellega, et lavale ilmusid noormees ja neiu.

NOORMEES (rahvale): Sõbrad. Meie kutsume teid täna koos endaga väikesele, kuid huvitavale jalutus-käigule...

NEIU: ... meie tehasesse, elumajadesse, ühiselamuisse...

NOORMEES: ... ja kaasa võtame oma truu kaaslase — laulu. Kas olete nõus?

NEIU: Nii, siis alustame oma ringkäiku...

Ringkäik algas I. Dunajevski «Noorsoolaulu» meloodiale kohandatud satiiriliste sõnadega. Ringkäigust ülevaate andmiseks oli kasutatud veel V. Solovjov-Sedoi, B. Mokroussovi jt. tuntud viise.

Väga populaarseks on muutunud agitbrigaadi ettekannetes satiirilised intermeediumid. Neid esinemiste vahepalana kasutades tuleb arvestada, kas teema on kooskõlas eeskavaga üldiselt, kas idee on küllalt sügav, aktuaalne ja kasvatusliku mõjuga. Näite tabavast vahepalast võib tuua Vorošilovgradi Veduriehitustehase Kultuuripalee kunstilise isetegevuse agitbrigaadi reper-tuaarist.

Agitbrigaad sai teada, et juba pikemat aega ei ole tehases ratsionaliseerimisetepanekute ellurakendamisega kõik korras. Tööliste hulgast kostis õigustatud nurinat aeglase asjaajamise ja ettepanekutesse bürokraatliku suhtumise pärast. Agitbrigaad selgitas süüdlased välja ja oma järjekordsel esinemisel valgustas olukorda järgmiselt:

... Eesriide avanemisel näevad vaatajad laval laua taga istuvat meest, kes kujutab endast tehase juhtivat töötajat ratsionaliseerimise alal, parajasti telefoniga rääkimas ...

JUHTIV TÖÖTAJA: ... Töötage veel selle ettepaneku kallal. Otsige uusi lahendusi, näidake rohkem loominguist initsiatiivi. Ja-jah. Nägemist.

(Uksest siseneb arglikult üks tööline-ratsionaliseerija.)

TÖÖLINE: Tervist, sm. K. K. Ma tahtsin teada, mis teie arvate minu ratsionaliseerimisetepanekust, mille ma esitasin kuu aega tagasi. Kas mäletate seda?

JUHTIV TÖÖTAJA: Kuidas siis. Mäletan, mäletan. Julge mõte. Noh, aga üldiselt on parem, kui töötate veel selle juures. Rohkem loomingu, otsige uusi täiendavaid lahendusi... Eks vaatame siis veel... Noh, nägemiseni. (Tööline lahkub.) (Telefon.) ... jaa, jah, ah teie ettepanek... lahendame, lahendame...

(Tuleb II töötaja.)

II TÖÖTAJA: Tere ülemus...

JUHTIV TÖÖTAJA: Tere, tere. Mäletan, tean, julge mõte. Noh, aga on veel tarvis töötada, täiendada. Otsige uusi lahendusi... (Tööline lahkub.) (Ülemus vajutab nupule, tuleb sekretär.) Kutsuge sisse see vana ratsionaliseerija... (Siseneb halli habemega vanamees.)

JUHTIV TÖÖTAJA: Tere lugupeetav. Önnitlen teid. Teie ettepanek on vastu võetud. Juurutage seda ja arendage edasi...

VANAMEES: Mis, mis...

JUHTIV TÖÖTAJA: Ma räägin, et juurutage... loominguliselt juurutage seda...

VANAMEES: Oh, saan aru. Aga ma olen juba pensionil, mis ma enam juurutan...

JUHTIV TÖÖTAJA: Ka pensioni juures rohkem loomingut.

VANAMEES: Noh, kus mina enam sellega, vahest pojapoeg jätkab seda loomingut.

JUHTIV TÖÖTAJA: Oige, las pojapoeg...

VANAMEES: Oige. Julge mõte, sm. K. K. Las ta siis juba näitab minu ja ka teie eest uut loomingut. Muuseas, mul on teile veel üks ratsionaliseerimisetepanek: vabastada teid ametikohalt. Nägemiseni.

* *

*

Oleme juba küllalt pikalt kõnelnud agitbrigaadi ülesannetest kohaliku materjali kasutamisel ja selle alusel repertuaari koostamisest, kuid sellest ei tohi aru saada kitsalt.

Kui agitbrigaad esineb näiteks kolhoosis või tehases, siis ei tähenda see veel, et kõik kasutatavad žanrid peaksid eranditult kolhoosi või tehase elus esinevaid sündmusi käsitlema. Temaatiikat tuleb avardada ka rahvusvaheliste küsimuste valgustamisel, reaktsiooni ja avantüristide paljastamisel jne. Kõik see on lahutamatu seotud meie inimeste kasvatamisega, poliitilise ja tööalase aktiivsuse tõstmisega.

Alanud vabariiklik kunstilise isetegevuse agitbrigaadide ülevaatus seab kõigile klubitöötajatele ülesande: aktiviseerida veelgi agitbrigaadide tegevust, tõsta nende loomingulist indu ja kunstilist taset. Kunstilise isetegevuse agitbrigaadide laialdane ellukutsumine kultuurimajade, -klubide ja rahvamajade juures aitab mobiliseerida meie töötajate hulki võitlusele väärnähtuste vastu ja kõige eesrindliku eest.

KOOSTANUD H. PANNEL

На эстонском языке
Самодетельная хуожественная
агитбригада

*

Toimetaja V. Saviauk
Keelcline korrektuur L. Kesa
Tehniline toimetaja K. Einberg

Ladumisele antud 4. I 1957. Trükkimisele
antud 15. I 1957. Paber 62×88, ¹/₁₆. Trüki-
poognaid 2,0. Trükiarv 1000. Tellimise
nr. 22. MB-01316.

ENSV MN Asjadevalitsuse Trükikoda,
Tallinn.

Tasuta.